

1.3. Культурно-мистецька творчість викладачів та студентів факультету мистецтв як одна із форм діяльності науково-дослідної лабораторії «Духовного становлення творчої особистості»

За десятилітній період від дня свого створення здобутки науково-дослідної лабораторії «Духовного становлення творчої особистості» охопили багатоплощинний простір від фундаментальних наукових розвідок, результатами яких стали захищені дисертаційні дослідження, до творчих педагогічних експериментів і культурно-мистецьких проєктів.

Метою цього параграфу є викласти фактологічний матеріал культурно-мистецької творчості викладачів та студентів, об'єднаних діяльністю лабораторії, у контексті осмислення мотиваційної складової, яка визначила цілі, певне спрямування роботи лабораторії, окреслила змістові підходи, та є підставою для прогнозування та подальшого перспективного розвитку.

Саме тому, на нашу думку, є важливим звернутися до тих передумов, які сприяли формуванню основних концептуальних засад діяльності лабораторії. Насамперед, це історичні події 90-х років ХХ століття, які спричинили значні потрясіння і зміни у політичній, економічній, соціальній, духовній сферах, і стали поштовхом до національного відродження. Саме у цей час, коли в українському суспільстві з'явився величезний запит на такі інституції, які б розвивали національну культуру та освіту, засновано музично-педагогічний факультет (1993 рік), ідейним модератором і деканом якого ціле десятиліття поспіль був кандидат мистецтвознавства, доцент Богдан Водяний. Саме він, відчуваючи віяння часу, сутність

соціальних проблем та потенціал мистецько-педагогічної структури для їх вирішення, згуртовує колектив навколо концептуальних стратегічних завдань, які лягли в основу діяльності факультету мистецтв, а згодом, лабораторії «Духовного становлення творчої особистості».

Початки мистецької духовно-просвітницької діяльності викладачів і студентів факультету мистецтв окреслені першими культурно-мистецькими програмами у 90-х роках: концерт у Марійському духовному центрі в Зарваниці, масштабна шевченківська програма «Володар у царстві духу» у міському палаці культури «Березіль» ім. Л. Курбаса, культурно-мистецькі заходи, присвячені Володимирі Гнатюку, Соломії Крушельницькій, Володимирі Івасюку, започаткування проекту «Мистецька світлиця», у рамках якого до сьогодні проводяться мистецькі програми для студентів і школярів, відбуваються відкриті захисти творчих кваліфікаційних робіт та магістерських концертів.

У процесі цієї роботи викристалізувалася концептуальна ідея створення духовного культурно-мистецького простору на основі використання творчого мистецького і наукового потенціалу викладачів і студентів, яка стала одним із головних мотивів започаткування лабораторії «Духовного становлення творчої особистості», що була зорганізована Богданом Водяним на кафедрі музикознавства, методики музичного виховання та акторської майстерності у листопаді 2007 року.

У діяльності лабораторії передбачалася реалізація принципово нової структурно-функціональної моделі духовного становлення творчої особистості, яка базується на органічній взаємодії таких компонентів:

– **науково-дослідного** (проведення досліджень і підготовка наукових робіт різного рівня, які виконуються в ТНПУ за вказаною тематикою; проведення науково-

практичних семінарів, конференцій, «круглих столів» та ін. заходів);

– **навчально-виховного** (організація тематичних духовно-мистецьких і духовно-просвітницьких заходів; лекцій, зустрічей, тематичних вечорів тощо);

– **виробничо-творчого** (проведення роботи по розробці, виданню і реалізації науково-методичної та художньо-творчої продукції, організація концертно-лекційної діяльності, виставок, конкурсів тощо) [9].

Першою темою наукового дослідження лабораторії була «Організація художньої діяльності, як фактору духовного просвітлення творчої особистості» (№ державної реєстрації 0108U003843) яка, поряд з науковими дослідженнями, передбачала ряд заходів по практичному вирішенню проблем залучення дітей та молоді до мистецької творчості, надання молодим митцям необхідної підтримки для реалізації їх авторських творчих проектів. Наступними темами роботи стали: «Духовно-мистецька творчість дітей та молоді у сучасному соціокультурному просторі» (1912 р., № державної реєстрації 0113U000120) та «Імперативи духовного розвитку творчої особистості у сучасній Україні» (1917 р.).

Сприятливою умовою для діяльності лабораторії стало створення горизонтальної площини співпраці кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва з партнерами: Тернопільською міською радою, управлінням культури Тернопільської ОДА, загальноосвітніми та спеціалізованими мистецькими навчальними закладами міста Тернополя та інших міст України, Комісією у справах молоді Тернопільсько-Зборівської Митрополії, Згромадженням Чину Найсвятішого Ізбавителя Львівської Провінції та церквою Матері Божої Неустанної Помочі міста Тернополя.

Одним із напрямів роботи лабораторії стало проведення різноманітних мистецьких конкурсів. Передумовою організації конкурсної діяльності і першою такою спробою був обласний конкурс дитячої композиторської творчості, зорганізований у травні 1997 року спільно з Національною лігою українських композиторів, та управліннями у справах сім'ї та молоді, культури і освіти Тернопільської облдержадміністрації. Головними завданнями конкурсу були: привернути увагу фахівців культурно-мистецької галузі та широкого кола громадськості до стану композиторської творчості в Україні, яка адресована дітям і молоді, виявити молоді композиторські таланти у нашому регіоні і створити умови для їх творчого розвитку, розширити дитячий та молодіжний репертуар новими високохудожніми музичними творами і впровадити їх в концертні програми, масові та молодіжні заходи, радіо- і телепередачі. Аналіз результатів проведеного конкурсу дитячої композиторської творчості дозволив зробити висновки про великий мистецький потенціал цієї форми роботи. Саме тому вона стала однією з основних практичних площин діяльності лабораторії у контексті першої затвердженої наукової проблеми дослідження.

Починаючи з 2009 року в рамках діяльності лабораторії реалізовувався творчий проект у формі Конкурсу авторської духовно-мистецької творчості для дітей та молоді у творчих номінаціях: «Музична творчість», «Образотворче мистецтво», «Літературна творчість», «Фотомистецтво» та «Декоративно-ужиткові види мистецтва».

Проводився Конкурс на базі Місійного центру Редемптористів міста Тернополя спільно з організаціями співзасновниками (Львівська Провінція місіонерів Чину Найсвятішого Ізбавителя (Протоігумен о. Василь Іванів), Місійний центр Редемптористів міста Тернополя (Ігумен о. Іван Горбань), Тернопільська міська рада (міський голова

Р. Заставний), Комісія у справах молоді Тернопільсько-Зборівської Єпархії (голова о. м. Андрій-Іван Говера), Управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації (начальник управління І. Запорожан), Управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації (начальник управління Г. Шергей), Молодіжний духовний театр «Воскресіння» (керівник Б. Водяний) та організаціями-партнерами, у числі яких виступили: ПП «Організація концертів, виставок, презентацій» (директор М. Злонкевич), Студія звукозапису та дизайну «ТАК» (Т. Водяний), Газета «Божий сіяч» (редактор о. Орест Глубіш) Тернопільське християнське радіо «Світанок», Тернопільський обласний благодійний фонд імені Арсена Монастирського, Видавництво «Горлиця» (директор З. Монастирська), Тернопільська телерадіокомпанія [8].

Конкурсу було надано ім'я св. Альфонса де Лігуорі (1696–1787) – засновника Чину місіонерів Найсвятішого Ізбавителя, Учителя Церкви, а також відомого живописця, архітектора, віртуозного клавесиніста, композитора і поета.

Конкурс проходив з метою активізації роботи серед дітей та молоді по формуванню їхнього духовного світогляду, залученню до мистецької творчості на духовну тематику, а також виявленню обдарованих молодих митців та наданню їм необхідної підтримки для реалізації авторських творчих проєктів. Проведення конкурсу авторської мистецької творчості, який зорієнтований виключно на продуктивні ідеї творіння в дусі вищих духовних цінностей, дало можливість виявити і презентувати існуючий творчий потенціал дітей та молоді і тим самим зробити реальний вклад у піднесення рівня духовного стану суспільства, без якого є неможливим будь-який подальший позитивний результат розбудови нашої держави.

Концептуальні положення Конкурсу духовно-мистецької творчості дітей та молоді базуються на визнанні процесу духовного становлення дітей та молоді як пріоритетного завдання на шляху розвитку кожного суспільства. Поняття «духовність» трактується на основі прийняття основних постулатів християнства, яке було і є тим єдиним життєдайним джерелом, до якого йшли і йдуть люди за духовним здоров'ям нації. На основі християнської релігії формувалися ідеали святості, ясність розуму і совість, неоціненні духовні скарби, закладені з давніх-давен у культурі кожного народу. Духовно-мистецька творчість є одним із найбільш ефективних засобів духовного розвитку особистості молодої людини [8].

Актуальність даного проекту полягає у наданні можливості дітям та молоді засвідчити свою причетність і відповідальність за майбутнє того духовного простору, в якому вони проживають, відчутти себе носіями істинної духовності, активно впливати на розвиток культури своєї країни і всього сучасного світу.

Провідною темою Конкурсу стало створення мистецьких творів різних жанрів з відображенням актуальних проблем духовного становлення особистості та розвитку суспільства на засадах християнської моралі. Орієнтовна тематика: «Євангельські притчі»; «Десять Заповідей Божих»; «Життя святих сподвижників Віри»; «Святими місцями України»; «Церква і культура»; «Християнські свята»; «Християнські чесноти»; «Екологія як духовна проблема»; «Життя християнської родини».

У Конкурсі з 2009 по 2012 рр. взяли участь близько 300 молодих авторів з усіх регіонів України, а також представники Білорусі і Польщі [20].

Серед конкурсантів була велика кількість студентів факультету мистецтв та інших факультетів ТНПУ. Це стало для них добрим початком продуктивного творчого шляху як майбутніх відомих митців.

У конкурсній діяльності кожна вікова група учасників реалізовувала свій комплекс мистецьких і духовних завдань. Для молодшої групи (9-14 років) важливо було знайти визначення у мистецьких жанрах і первинні форми власної творчої реалізації. Їхня діяльність характеризується забезпеченням особистісної творчої потреби. Середня група (14-18 років) найбільше потребує духовного спілкування і творчого середовища у якому може концептуально формуватися молодий автор. Ця творчість є вже цілком усвідомленою діяльністю і, у більшості випадків, визначена у конкретних жанрах. Старші учасники – (18-28 років) вирішують важливі питання пошуку форм суспільної презентації своїх творів і творчих ідей.

Серед членів журі Конкурсу викладачі кафедри музикознавства, що складають творче ядро лабораторії: голова журі – доктор педагогічних наук, професор Л. Кондрацька; виконавчий директор Конкурсу – кандидат мистецтвознавства, доцент Б. Водяний; серед членів журі – кандидат педагогічних наук, доцент В. Водяна; кандидат педагогічних наук, доцент Л. Ороновська; а також викладачі з інших кафедр університету: кандидат педагогічних наук О. Писарчук, кандидат педагогічних наук О. Ботюк, М. Цибулько [16].

У рамках діяльності конкурсу реалізовувалися як індивідуальні творчі мистецькі проекти молодих митців, які відбуваються у формах авторських презентацій, персональних виставок, творчих вечорів, концертів, так і колективні духовно-мистецькі акції. Однією із таких масштабних подій можна назвати благодійну духовно-мистецьку акцію «Проснись, душе моя!» (Пс. 57, 9), яка

пройшла у Тернопільському міському палаці культури «Березіль» ім. Леся Курбаса 13 червня 2010 року. Назву акції взято із «Псалмів» Давидових – цього прекрасного старозавітного твору, який в однаковій мірі можна віднести і до літературного, і до музичного жанрів. Наведений фрагмент цього псалму вповні передає основну ідею твору, яка стала концептом проведення цього дійства:

*«Вознесись над небесами, Боже,
по всій землі хай буде твоя слава!
Наставили тенета на мої кроки,
гнітили мою душу, копали яму передо мною:
самі нехай упадуть до неї.
Бадьорим стало моє серце, Боже,
буду співати й на арфі вигравати.
Проснись, душе моя!
Проснітьсья арфо і гусла!
Я розбуджу світанок.
Я між людьми, о Господи, буду тебе хвалити
і між народами буду тобі співати».*

На основі кращих конкурсних робіт була сформована програма духовно-мистецької акції, в межах якої проведено виставку творів образотворчого, декоративно-ужиткового та фотомистецтва, відбувся гала-концерт за участю переможців конкурсу, а також зустрічі з молодими авторами та презентація нових мистецьких творів на духовну тематику.

Конкурс авторської духовно-мистецької творчості дітей та молоді ім. св. Альфонса де Лігуорі став важливим християнським соціально-культурним проектом, що об'єднав зусилля багатьох людей для справи виховання і духовного зросту дітей та молоді, для підтримки талановитих молодих авторів, які в рамках конкурсної діяльності отримують можливість для реалізації власних творчих ідей.

Наступним культурно-мистецьким проектом, який реалізується в рамках діяльності лабораторії став Відкритий

міський студентський пісенний фестиваль-конкурс «Окрилені піснею», що діє у Тернополі з 2013 року як спільний проект культурно-освітніх установ, Тернопільської міської ради та громадських організацій.

Мета цього культурно-мистецького проекту полягає у виявленні та підтримці талановитої молоді, яка працює в різних жанрах вокальної творчості; створенні умов для утвердження культурних цінностей у студентів вищих навчальних закладів міста Тернополя; розбудові позитивного творчого середовища для обміну мистецьким досвідом серед учасників фестивалю; формуванні національно-патріотичного світогляду та загальнокультурного рівня учнівської та студентської молоді міста та області.

Учасниками фестивалю-конкурсу «Окрилені піснею» є студенти вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації міста Тернополя: солісти-вокалісти та малі ансамблеві форми (дуети, тріо, квартети, групи до 5-6 чоловік). Відкритий статус фестивалю дозволяє запрошувати до участі виконавців з інших міст. Конкурсанти змагаються у таких номінаціях: естрадний та академічний спів; народна та авторська пісня.

Впродовж 2014–2018 р. р. було проведено 5 фестивалів-конкурсів, які виявили багато талановитих виконавців (всього прийняли участь більше двохсот чоловік). В рамках проведення фестивалю-конкурсу «Окрилені піснею» відбулося 43 концерти, 7 тематичних культурно-мистецьких програм, 5 круглих столів з питань функціонування різних пісенних жанрів у сучасному соціокультурному просторі, 3 науково-практичних семінари для молодих виконавців та керівників мистецьких колективів.

Творчою експериментальною площадкою науково-дослідної лабораторії «Духовного становлення творчої особистості» ТНПУ, на якій викладачі та студенти проводять

культурно-мистецькі заходи, концерти, вистави у поєднанні з педагогічною діяльністю, є дитячі духовно-мистецькі студії (вокально-хорова, театральна, хореографічна), зорганізовані на базі Місійного центру Редемптористів у місті Тернополі.

Дитячі творчі колективи духовно-мистецьких студій мають у своєму доробку широку палітру різноманітних культурно-мистецьких заходів: участь у мистецьких фестивалях і конкурсах, тематичні програми і концерти, вистави.

Створення вокально-хорової студії стало можливим завдяки функціонуванню дитячо-юнацького хору «Благословення» церкви Матері Божої Неустанної Помочі, керівниками якого були студенти та випускники факультету мистецтв О. Водяна, І. Сітовська та Ю. Чайковська. На сьогодні вокально-хорова студія та дитячо-юнацький хор «Благословення» охоплює близько 50 дітей шкільного віку. Керує цією ділянкою роботи випускниця факультету, магістр мистецтва Галина Яценко.

«Церковні співи, – це одна із многих форм, в яких можемо слабими своїми силами причинятися до того, щоби «славилосся Ім'я Всевишнього Бога нашого небесного Отця» – писав Митрополит Андрей Шептицький у декреті Собору 1941 р. «Про церковний спів». Він вважав церковний спів «високим мистецьким діланням духовного ества чоловіка /.../, яке підносить ум і серце до якоїсь краси, що у мистецькій глибині є наче образом духовної, надприродної і вічної краси» [26].

Саме тому у репертуарі дитячо-юнацького хору «Благословення» переважають твори духовного змісту, а саме: пісні Хресної дороги («Страшна хвиля наступає», «Христос розп'ятий», «Уже засуд є готовий», сл. та муз. о. В. Стеха, «Хресту Твоєму, Спасе, Владико», «Вже ведуть Тебе на суд Пилата», сл. та муз. о. Д. Головецького; пісні релігійного змісту: «Моя молитва нехай лине», «Ти хотів» та

«Маріє, Ти наша надіє», сл. та муз. с. Еммануїли Харишин, «Лине пісня про Ісуса», «Люблю Тебе всім серцем, Боже» невідомий автор, «Назарета любий цвіте», «Через поле України ішла Божа Мати», «Дотик», «Твоя любов», «Ми молим за свій край», «Тільки Бог» Олесі Костецької, «Хай нас з'єднає любов», «Цей шлях», «Свою Матір залишив Ісус», «Близько Господь, чекай Його», «Як ніжна лань», «Боже мій Боже, з Тобою пісня», сл. та муз. Ярини та Богдана Трояновських, «Ми є родина» сл. та муз. о. Зіновія Хоркавого, «Ісусе» «Тільки в Господі моя радість», «Нехай ніщо тебе не тривожить», «Одне ім'я на світі», сл. с. Єремії Іванишин, муз. с. Людмили Панасюк СНДМ, «Хочу я з тобою жити», «Бо істино так Бог полюбив світ», «Як гарно у храмі Твоім, Богородице», «Радіємо нині з чудес», сл. та муз. о. Сендецького, «О, Ісусе наш небесний», «У неділю дзвони грають» та «Святе Причастя урочисте», сл. та муз. о. В.-Б. Мендруня ЧСВВ, та багато інших релігійних творів.

Дитячий хор «Благословення» щонеділі і у свята співає на Святій Літургії, а також виконує молебні до Матері Божої та до Христа Чоловіколюбця,

У репертуарі хору багато пісень світського характеру, присвячених рідній землі Україні, дитинству, красі природи, музиці. Дитячо-юнацький хор «Благословення» є учасником та переможцем у багатьох конкурсах вокально-хорового мистецтва.

Результати мистецької діяльності дитячо-юнацького хору «Благословення» дають можливість продемонструвати виховну сутність духовної музики, яка полягає в єдності морально-патріотичного змісту тексту й емоційно-естетичної мелодики, несе в собі теологічний зміст і має позитивний комплексний вплив на особистість дитини, її психофізіологічну, емоційну, та інтелектуальну сфери. Глибоке вивчення і виконання юними хористами духовної музики дає їм можливість відчувати себе частиною суспільства,

творчо переосмислити духовні і мистецькі традиції його життя, практично реалізовувати свої духовні потреби. Це елемент мистецтва, зміст якої звернений до найвеличнішого і найпрекраснішого в душі дитини.

Також великий доробок проведених мистецьких заходів має дитяча театральна студія, яка охоплює творчою діяльністю дітей від 4-х до 15 років. Вже 19 років поспіль колективом керує кандидат педагогічних наук, доцент Валентина Водяна. Мистецький дебют театральної студії відбувся ще у 1999 році. Одвічна тема боротьби добра і зла за дитячі душі, втілена у жанрі театралізованої казки за твором Б. Стельмаха «Правдива пісня», привернула тоді увагу багатьох тернополян. Юні актори створили на сцені незабутні образи Правди і Зла, Злоробів та відважних дітей – Андрійка і Наталочки, які з Правдивою Піснею на устах перемагають зло.

У цьому ж році в рамках дитячого духовного фестивалю відбулася прем'єра ще однієї вистави, зіграної дітьми-акторами для дітей-глядачів. Це постановка п'єси Б. Стельмаха «Біда навчить». Яскраві образи птахів, що нагадують характери людей, діти створювали з особливою, властивою тільки дитинству щирістю, невимушеністю і легкістю. Найменшим акторам, які зіграли у виставі на той час виповнилося по шість-сім років.

Осмисленню величі Божої любові до людей, що вповні виявилася у Христовій жертовній смерті, присвячена вистава «Хресна дорога Ісуса» (автор літературного тексту – Н. Дяченко, постановка В. Водяної). У виставі брали участь понад п'ятдесят юних акторів. Музика, світло-, відео-, звуко-ефекти, масові сцени, хор надали їй особливо глибокого емоційного звучання.

Також у репертуарі дитячої театральної студії постановки «Вінок для Марії» за п'єсою В. Багірової, «Дарований нам світ» за поетичним циклом Х. Водяної

«Правди християнської віри»; «Пригоди маленького Ангеліка», «Королева Писанка», «Помічники святого Миколая» (сценарії В. Водяної). Вихованці театральної студії беруть участь у концертах присвячених до Дня матері, Різдвяних та Великодніх свят, до ювілейних дат ТНПУ та ін.

Дитяча театральна студія є Лауреатом другого ступеня II Всеукраїнського фестивалю-конкурсу малих форм та творчих колективів інструментального, вокального, хореографічного та театрального мистецтва «Файна Україна».

Найважливішими результатами опанування дітьми театральної мистецької діяльності у духовно-мистецькій студії є усвідомлення ними себе як суб'єктів творчості, як митців, які здатні не лише здобувати враження, а й інтерпретувати їх, збагачувати власним досвідом, самовиражатися у театральній художньо-творчій діяльності.

Як окремий підрозділ духовно-мистецьких студій у 2010 р. була зорганізована хореографічна студія «Писаночка», яка розширила форми художньо-творчої діяльності дітей. Керівником її є викладач кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Людмила Щур, а з 2017 року до роботи з дітьми долучилася випускниця факультету педагогіки і психології ТНПУ Марія Наливайко, яка пройшла хореографічний вишкіл у танцювальному ансамблі ТНПУ ім. В. Гнатюка «Веснянка» і є випускницею Людмили Щур.

Завдання педагога-хореографа полягає в тому, щоб невпинно підвищувати хореографічну культуру дітей, знайомлячи їх з кращими зразками танцювального мистецтва, розвивати творчі якості вихованців, через залучення до створення нових оригінальних хореографічних композицій. Саме тому у репертуарі дитячої танцювальної студії «Писаночка» різноматичні та різножанрові композиції у постановці Л. Щур: новорічні хороводи

«Перший сніг», «Вальс сніжинок»; ритмічні танці «Супер дівчата», «У ритмі диско», «Чарльстон», «Танець з іграшками «Чомучки», «Нафанана», «Веселі малярі»; бальні танці «Полонез», «Менует», танець з віночком «Вінок для Богородиці», естрадні танці «Три поради», «Парасольки», «Сонячний віночок», вокально-хореографічна композиція «Веснянка», українські народні танці «Гандзя» (соло), «Плескач», «Україночки», танець з хустинами «Весняночка-паняночка», хоровод «Подольночка», в'язанка веснянок та гаївок «Великодні забави» та ін.

Створити якнайширші умови для сценічно-концертної реалізації дітей – це одне з важливих завдань у роботі хореографа-педагога. Тому дитячий танцювальний ансамбль «Писаночка» є постійним активним учасником усіх концертів, які відбуваються у залі Місійного центру Редемптористів, їх постановки є окрасою ювілейних концертів ТНПУ ім. В. Гнатюка, вони завжди бажані гості на різнотематичних заходах у школах м. Тернополя.

Важливою формою мистецької діяльності дитячого хореографічного колективу «Писаночка» є участь у конкурсах та фестивалях. У 2018 році ансамбль став Лауреатом другого ступеня на II Всеукраїнському фестивалі-конкурсі малих форм та творчих колективів інструментального, вокального, хореографічного та театрального мистецтва «Файна Україна».

Розглянувши культурно-мистецьку творчість викладачів та студентів факультету мистецтв в контексті роботи науково-дослідної лабораторії можемо з упевненістю стверджувати, що мистецька діяльність нерозривно пов'язана з духовністю. Це підтверджують не тільки матеріали наукових досліджень, що виконані співробітниками лабораторії «Духовного становлення творчої особистості», а й думки учасників усіх тих мистецьких проектів, які описані вище. Хочеться навести думку

11-тирічного Романа Чихарівського, переможця Першого конкурсу духовно-мистецької творчості дітей та молоді ім. св. Альфонса де Лігуорі, яку він висловив на круглому столі під назвою «Мистецтво – шлях до Істини». Він вважав, що всі конкурсні твори є високодуховними, незважаючи на рівень їх майстерності чи тематику, бо у кожному з них Творець хоче відкрити нам себе, і митець стає співучасником цього одкровення.

Саме ці слова, промовлені устами дитини, концентровано і просто акумулюють осмислення проблеми духовності мистецької діяльності. Духовність, як присутність духу, спрямовує митця до творчого пошуку Істини, і, напевно, найважливішим є не місце знаходження точки пошуку, навіть не вектор руху, а сам процес, який однозначно, раніше чи пізніше, але приведе митця до Божественної Правди, до осмислення ієрархії світобудови.

Бездуховність – «без духу», це «завмерла точка», яка вказує на відсутність потреби пізнання Істини, творчого горіння у пошуку, тому бездуховним мистецтво бути не може.

Ще одна площина осмислення творчої діяльності, на нашу думку, потребує уваги у цьому розділі. Для її розгляду хочемо знову скористатися результатами спостережень за мистецькою діяльністю учасників вокального конкурсу «Окрилені піснею». У неформальному спілкуванні вони висловлювали думки про те, що найважливішим для них у конкурсі було не змагання на кращість і перемога, а аура мистецького спілкування, у якій вони знаходили нові ідеї, нав'язували цікаві контакти, вирішували несподівані завдання пошуку засобів вираження музичного образу. Це однозначно вказує на необхідність створення мистецького простору, де кожна творча особистість у своєму розвитку мала б можливість для якнайбільшої кількості точок дотику до траєкторій руху інших митців.

Отже, результати культурно-мистецької творчості викладачів та студентів факультету мистецтв у всіх практичних формах діяльності науково-дослідної лабораторії «Духовного становлення творчої особистості» свідчать, що митця, незалежно від виду, жанру, стилю творчої діяльності, рівня майстерності чи віку, можна трактувати як синергетичну систему, якій потрібна свобода для нелінійного руху та мистецький простір для натхнення.

Список використаних джерел

1. Барт Р. От произведения к тексту. Избр. работы: Семиотика. Поэтика. Москва: «Прогресс», «Универс», 2004. С. 413-423.
2. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция / пер. с фр. О. А. Печенкина. Тула, 2013. 204 с.
3. Водяна В. О. Культурно-просвітницька діяльність студентів факультету мистецтв ТНПУ у процесі вивчення навчального курсу «Культурно-мистецькі програми». Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. Тернопіль, 2013. С. 73-75.
4. Водяна В. О. Використання виховного потенціалу українського хорового мистецтва у процесі реалізації культурно-мистецьких програм. Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2013. № 10 (105). С. 82-86.
5. Водяний Б. О. Форми реалізації творчих здобутків молодих митців у сучасному соціокультурному просторі: Матеріали четвертого Конкурсу авторської духовно-мистецької творчості дітей та молоді імені св. Альфонса де Лігуорі / за ред. В. О. Водяної. Тернопіль: «Фірма «Горлиця», 2012. 49 с.
6. Водяний Б. О. Духовно-просвітницька діяльність хорового ансамблю Молодіжного духовного театру-студії «Воскресіння». Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2011. № 11 (82). С. 54-57.
7. Водяний Б. О. Мистецтво у боротьбі за людинозбереження (Рефлексії крізь призму 20-літньої діяльності факультету мистецтв ТНПУ ім. В. Гнатюка) Мистецька освіта як чинник людиностановлення: Збірник матеріалів Третьої Всеукр. наук.-практ.

- конференції (м. Тернопіль, 28–30 жовтня 2013 р.).
Тернопіль, 2013. С. 3-12.
8. Водяний Б. О. Положення про Конкурс авторської духовно-мистецької творчості дітей та молоді ім. св. Альфонса де Лігуорі / за ред. Б. О. Водяного. Тернопіль: Вид-во «Фірма-Горлиця», 2009. 24 с.
 9. Водяний Б. О. Структурно-функціональна модель духовного становлення творчої особистості (на матеріалі діяльності науково-дослідної лабораторії). Наукові записки ТНПУ імені В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2007. № 10. С. 100-103.
 10. Водяний Б. О., Водяна В. О. Молодіжний духовний театр «Воскресіння»: кроки духовно-мистецького зростання: ювіл. вид. Тернопіль: Тернограф, 2006. 108 с.
 11. Деррида Ж. Письмо и различие / пер. с франц. и под. ред. В. Н. Ласицкого. Санкт-Петербург: Академический проект, 2000. 428 с.
 12. Добротолюбіє: в 2 томах. Т. 2. Львів: Свічадо, 2010. 436 с.
 13. Каган М. С. Человеческая деятельность: опыт системного анализа. Москва: Политиздат, 1974. 328 с. URL: http://www.studmed.ru/kagan-ms-chelovecheskaya-deyatelnost-opyt-sistemnogo-analiza_87d5c8dc0a8.html.
 14. Коклен А. Эстетика перед лицом технообразов // Сезоны / пер. с франц. и под. ред. Н. Б. Маньковской. Москва: Прогресс, 1999. 128 с.
 15. Концепты культуры и концептосфера культурологии / коллектив авторов под ред. Л. В. Никифоровой, А. В. Коневой. Санкт-Петербург: «Астерион», 2011. 381 с.
 16. Конкурс авторської духовно-мистецької творчості дітей та молоді імені св. Альфонса де Лігуорі. Учасники. Конкурсні твори. Журі / за ред. В. О. Водяної. Тернопіль: «Фірма-Горлиця», 2010. 36 с.
 17. Леви В. С. Искусство быть собой. Минск: Исповедь, 2001. 158 с.

18. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / пер. с фр. Н. А. Шматко. Москва: «АЛЕТЕЙЯ»; Санкт-Петербург, 1998. 323 с.
19. Лосев А. Ф. Форма. Стил. Выражение. Москва: Мысль, 1995. 944 с.
20. Матеріали четвертого Конкурсу авторської духовно-мистецької творчості дітей та молоді імені св. Альфонса де Лігуорі / за ред. В. О. Водяної. Тернопіль: «Фірма Горлиця», 2012. 49 с.
21. Назар Я. Мистецтво про війну: між творчістю та агіткою. ВВС Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/02/160222_war_art_lviv_hk.
22. Ніколаї Г. Ю. Методологічні пошуки у сфері мистецької освіти. Актуальні питання мистецької освіти та виховання: зб. наук. праць: випуск 1 (1) / гол ред. Г. Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ, 2013. С. 3-16.
23. Новиков А. М. Методология художественной деятельности. Москва: Эгвес, 2008. 72 с. URL: http://www.methodolog.ru/books/met_hd.pdf.
24. Пономарьова О. М. Методологічні засади підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2013. № 1. С. 56-60). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?name=PDF/Nzspp_2013_1_15.pdf.
25. Пригов Д. А. Сборник статей. Санкт-Петербург: Чистый лист, 2012. 112 с.
26. Про церковний спів. (Декрет Собору, читаний дня 25 квітня 1941 р. ст. ст.). URL: <http://ukr-monodia.blogspot.com/> (дата звернення 20.08.2018).
27. Рамо Дж. К. «Седьмое чувство. Как прогнозировать и управлять изменениями в цифровую эпоху». Київ: Форс, 2017. 336 с.

28. Соловьёв В. С. Общий смысл искусства: Философия искусства и литературная критика. Москва, 1991. 702 с. URL: <https://azbyka.ru/fiction/obshhij-smysl-iskusstva/>.
29. Фуко М. Слова и вещи: Археология гуманитарных наук. Санкт-Петербург: А-сэд, 1994. 406 с.
30. Четвертый Конкурс авторської духовно-мистецької творчості дітей та молоді імені св. Альфонса де Лігуорі: Учасники. Конкурсні твори / за ред. В. О. Водяної. Тернопіль: «Фірма Горлиця», 2012. 64 с.
31. Шестак В. С. Мистецтво та структура мистецької діяльності як об'єкти адміністративно-правового забезпечення. Науковий журнал «Право і Безпека». Харків, 2012. № 4. URL: http://pb.univd.edu.ua/?action=publications&pub_name=pravo_i_bezpeka&pub.
32. Эко У. Эволюция средневековой эстетики / пер. с ит. Ю. А. Ильина; пер. с лат. А. Ю. Струковой. Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2004. 288 с.

